

Briselē, 27.11.2014.
COM(2014) 711 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**Sestais pusgada pārskats par Šengenas zonas darbību
(2014. gada 1. maijs līdz 31. oktobris)**

1. IEVADS

Kā norādīts Komisijas 2011. gada 16. septembra paziņojumā par Šengenas pārvaldības stiprināšanu¹, ko 2012. gada 8. martā atbalstīja Padome, Komisija Eiropas Parlamentam un Padomei iesniedz pusgada pārskatus par Šengenas zonas darbību. Šā sestā ziņojuma pārskata periods ir no 2014. gada 1. maija līdz 31. oktobrim.

2. SITUĀCIJAS ATTĒLS

2.1. Situācija pie Šengenas zonas ārējām robežām

Pārskata periodu raksturo divi galvenie notikumi. Pirmkārt, migrācija, kas joprojām turpinās no Vidusjūras reģiona uz Eiropu sasniedza tās augstāko punktu vasaras mēnešos un turpināja atņemt cilvēku dzīvības. Otrkārt, ievērojama tādu cilvēku pārvietošanās Šengenas zonā, kuri ierodas Itālijā un cenšas nokļūt citās dalībvalstīs.

Laika posmā no 2014. gada maija līdz oktobrim pārskata perioda laikā ir ievērojami palielināties kopējais atklāto nelikumīgo robežšķērsošanu gadījumu skaits. Šo pieaugumu var attiecināt uz atklāto pārkāpumu gadījumu bezprecedenta skaitu, ko ziņo Itālija (gandrīz sešas reizes lielāks gadījumu skaits periodā no 2014. gada maija līdz jūlijam, salīdzinājumā ar šo pašu periodu 2013. gadā²). Kopumā³ pirmajos trijos pārskata perioda mēnešos (2014. gada maijs līdz jūlijs, t.i. mēneši, par kuriem bija pieejami dati pārskata sagatavošanas brīdī) tika atklāti 81 270 pārkāpumi. Tas ir 2,5 reizes vairāk nekā tajos pašos 2013. gada mēnešos, kad šis skaits bija 31 406, un pat augstāks nekā šajā pašā laika posmā 2011. gadā.

Itālija ziņoja par līdz šim augstāko aizturēto cilvēku skaitu laikā no 2014. gada maijam līdz jūlijam, un tai seko Grieķija. Šo trīs mēnešu laikā atklātās personas bija galvenokārt bija Sīrijas un Eritrejas valstspiederīgie.

Vidusjūras reģiona centrālā daļa laika posmā no 2014. gada maija līdz jūlijam bija galvenais izmantotais maršruts, kurā tika reģistrēts gandrīz pieckārtīgs gadījumu skaita pieaugums (sasniedzot vairāk nekā 48 000 atklātu gadījumu), salīdzinājumā ar to pašu periodu 2013. gadā⁴. Vidusjūras reģiona austrumu daļa bija otrais biežāk izmantotais maršruts, un atklāto gadījumu skaits šajā maršrutā ir vairāk kā dubultojies, salīdzinot ar šo pašu periodu 2013. gadā (palielinājās gadījumu skaits uz Grieķijas robežām, bet gadījumu skaits pie Bulgārijas robežām palicis stabils). Apūlijas un Kalabrijas maršruts bija trešais biežāk izmantotais

¹ COM (2011) 561 galīgā redakcija.

² Jāņem vērā, ka Itālijas jūras spēku operācija ("Mare Nostrum") sāka darbību 2013. gadā.

³ Ja nav norādīts citādi, dati 2. iedaļā iegūti no *Frontex* riska analīzes tīkla informācijas apmaiņas sistēmas un aptver gan Šengenas zonu, gan Šengenas kandidātvalstis. Dati aptver vienīgi tos trešo valstu valstspiederīgos, kuri ir atklāti pie ārējām robežām (izņemot pagaidu ārējās robežas), tiem nelikumīgi ieceļojot vai mēģinot nelikumīgi ieceļot starp robežšķērsošanas vietām. Skaitļi par Horvātijas attiecas uz laikposmu no tās pievienošanās datuma ES.

⁴ Jāņem vērā, ka skaitļi attiecinās uz šo maršrutu šeit un turpmāk neattiecas uz Apūliju un Kalabriju, jo daļa migrantu, ko "Mare Nostrum" atklāja, transportēja uz Apūlijas un Kalabrijas centriem (sakarā ar loģistikas problēmām Sicīlijā), un līdz ar to šie skaitļi iekļauti minētā reģiona skaitliskajos rādītājos.

maršruts ar gandrīz deviņkārtīgu pieaugumu⁵, sasniedzot vairāk nekā 13 000 atklātus gadījumus. Visbeidzot, plūsma Rietumbalkānu maršrutā samazinājās trīskārtīgi, sasniedzot 3300 atklātus gadījumus, strauji kritās gadījumu skaits pie Ungārijas robežām.

Pirms Tieslietu un iekšlietu padomes (2014. gada 5. jūnijā) Komisija publicēja dienestu darba dokumentu „Paziņojuma par Vidusjūras reģiona darba grupas darba īstenošanu”⁶, kurā tā sniedza pārskatu par konkrētiem pasākumiem, kas veikti līdz šim, lai risinātu jautājumus saistībā ar migrācijas un patvēruma plūsmām un lai novērstu migrantu nāvi Vidusjūras reģionā.

Komisija turpināja uzraudzīt situāciju Bulgārijā un Itālijā attiecībā uz šo valstu patvēruma sistēmu uzlabošanu un arī turpinās uzraudzīt iespējamo, sadarbībā ar attiecīgajām dalībvalstīm vajadzību izmantot agrīnās brīdināšanas, sagatavotības un krīžu pārvarēšanas mehānismu, pamatojoties uz Dublinas III regulas 33. pantu⁷. Turklāt Grieķija īsteno valsts rīcības plānu patvēruma un migrācijas jomā, kas ir spēkā līdz 2014. gada decembrim⁸. Jānorāda, ka šīs dalībvalstis ir ieguldījušas pūles, lai stabilizētu un uzlabotu situāciju, taču joprojām ir nepieciešami uzlabojumi.

Kopš krīzes sākšanās Ukrainā nav bijušas būtiskas izmaiņas atklāto nelikumīgo robežšķērsošanas gadījumu skaitā uz šīs ārējās sauszemes robežas, un šādu skaits saglabājās zems. Tomēr patvēruma pieteikumu skaits strauji pieaug, un Ukrainas valstspiederīgo patvēruma pieteikumu skaits ES dalībvalstīs un Šengenas asociētajās dalībvalstīs laikposmā no 2014. gada maija līdz jūlijam pārsniedza 2500 (vairāk nekā 12 reizes lielāks skaits šajā pašā laika posmā 2013. gadā). Novērojams arī Ukrainas pilsoņu nelikumīgas uzturēšanās gadījumu skaita zināms pieaugums.

Neskatoties uz relatīvi nelielo Ukrainas valstspiederīgo patvēruma meklētāju ieplūdumu un atklāto nelikumīgas robežšķērsošanas gadījumu skaitu, dalībvalstis un ES aģentūras tiek aicinātas pievērst adekvātu uzmanību notikumiem un it īpaši sekām attiecībā uz ES un Šengenas zonas drošību.

Attiecībā uz ārvalstu kaujiniekiem, kuri no Sīrijas atgriežas ES, Komisija atzīst, ka šī parādība dalībvalstīm ir izaicinājums, it īpaši, kas attiecas uz šo personu atklāšanu pie ārējām robežām. Komisija ir pārliecināta, ka esošais tiesiskais regulējums ir labi piemērots, lai vēstos pret šiem draudiem gan attiecībā uz personu kontroli, gan arī ceļošanas dokumentu pārbaudi, un šis

⁵ Tomēr jāņem vērā, ka šis ievērojamais pieaugums galvenokārt radies pateicoties migrantu pārvietošanas dēļ 2014. gada jūnijā un jūlijā, kā paskaidrots 4. zemsivītras piezīmē.

⁶ SWD(2014) 173 *final*

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm. Mehānisma mērķis ir atbalstīt dalībvalstis, lai pārvarētu īpaša spiediena situācijas vai trūkumus to patvēruma sistēmās izrādītu solidaritāti un palīdzētu patvēruma meklētājiem, kuri piesakās uz starptautisko aizsardzību šajās dalībvalstīs.

⁸ Komisija oktobrī pieņēma dienestu darba dokumentu, kurā tiks novērtēta plāna īstenošanas situācija [SWD(2014) 316 *final*].

tiesiskais regulējums ir jāīsteno pilnībā. Komisija strādā kopā ar dalībvalstīm, lai izstrādātu kopīgu pieeju, kā varētu vislabāk izmantot Savienības tiesību aktu paredzētās iespējas.

2.2. Situācija Šengenas zonā

Laika posmā no 2014. gada maija līdz jūlijam par 35 % ir pieaudzis atklāto nelikumīgās uzturēšanās gadījumu skaits, salīdzinājumā ar šo pašu periodu 2013. gadā (līdz pat 108 712 atklātiem gadījumiem). Visvairāk gadījumu šajā laikposmā atklāja Zviedrijā, tai sekoja Vācija, Francija un Spānija.

Kā minēts piektajā pusgada pārskatā, šogad *Frontex* riska analīzes tīkls sāka apkopot datus par tālāko pārvietošanos. Ir jāatzīmē, ka vairākas valstis (Bulgārija, Kipra, Dānija, Somija, Grieķija, Islande, Malta, Portugāle, kā arī Īrija, kas nav Šengenas zonas dalībvalsts) vēl nav sniegušas datus (situācija 2014. gada oktobrī). Turklāt daudzas dalībvalstis ir iesniegušas nepilnīgus datus, kas padara neiespējamu izsekot migrācijas maršrutus, kas ir svarīgākais šī procesa uzdevums. Ļoti svarīgi, lai visas dalībvalstis pilnībā piedalītos šajā datu apkopošanā, pretējā gadījumā analīze var būt tikai daļēja.

Operācija "*Mos Maiorum*" jaunākais informācijas apkopošanas pasākums par migrācijas plūsmām ES/Šengenas zonā — tika veikta no 2014. gada 13. līdz 26. oktobrim. Tā tika veikta Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts Itālijas darba ietvaros (kā septiņas iepriekšējās operācijas, kuras tika veiktas ar neseno prezidentūru ietvaros) un tās mērķis bija vājināt organizētās noziedzības grupējumu spējas veicināt nelegālo migrāciju uz ES un koncentrēties uz nelegālo robežšķērsošanu. Tika apkopota informācija par galvenajiem maršrutiem, ko izmanto nelegālie migranti, un noziedzības tīklu darbību, ko izmanto cilvēku kontrabandai uz ES, kā arī par tālāko pārvietošanos. Operācijas rezultāti tiks publicēti nākamajā pusgada pārskatā.

3. ŠENGENAS ACQUIS PIEMĒROŠANA

3.1. Robežkontroles pagaidu atjaunošanas gadījumi pie iekšējām robežām

Saskaņā ar Šengenas Robežu kodeksa⁹ 23. pantu gadījumos, ja pastāv nopietns apdraudējums valsts politikai vai iekšējai drošībai, dalībvalsts var izņēmuma kārtā atjaunot robežkontroli pie iekšējām robežām, kuras ilgums nepārsniedz to, kas noteikti ir nepieciešams, lai reaģētu uz nopietno apdraudējumu. Laikposmā no 2014. gada 1. maija līdz 2014. gada 31. oktobrim bija trīs gadījumi, kad dalībvalstis īstenoja robežkontroles pagaidu atjaunošanu pie iekšējām robežām: Beļģijā no 1. līdz 6. jūnijam (sakarā ar G7 samitu), Norvēģijā laika posmā no 2014. gada 24. līdz 31. jūlijam un Igaunijā no 31. augusta līdz 3. septembrim (sakarā ar ASV prezidenta vizīti). Pārskata sagatavošanas brīdī ir zināmi rezultāti par robežkontroles pagaidu atjaunošanu Norvēģijā: tika pārbaudītas 165 000 personas, no kurām 17 personām tika liegta iekļūšana valstī, 5 personas tika arestētas, un 12 personas pieteicās uz patvērumu. Pēc

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 562/2006, ar kuru ievieš Kopienas Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas Robežu kodekss), kurā grozījumi izdarīti ar Regulu (ES) Nr. 610/2013.

Norvēģijas iestāžu sniegtā vērtējuma pasākums bija nepieciešams un ir samērīgs ar identificētajiem draudiem, un tam bija svarīga preventīva iedarbība, kas sekmēja Norvēģijas sabiedrības un interešu drošību. Tiklīdz būs pieejami šo pasākumu rezultāti divās citās valstīs tiks apkopoti nākamajā pusgada pārskatā. Dalībvalstīm tiek atgādināts, ka saskaņā ar Šengenas Robežu kodeksa 29. pantu ziņojumā par robežkontroles pagaidu atjaunošanas rezultātiem jābūt īpaši norādītam sākotnējam izvērtējumam un tam, vai ir ievēroti kodeksa 23.a, 25. un 26.a pantā minētie kritēriji tam, kā notika pārbaudes ta, kāda bija praktiskā sadarbība ar kaimiņos esošajām dalībvalstīm, kāda bija izrietošā ietekme uz personu pārvietošanās brīvību, tam cik efektīva bija robežkontroles atjaunošana pie iekšējām robežām, tostarp sniedzot ex-post izvērtējumu par robežkontroles atjaunošanas samērīgumu.

Tikmēr Nīderlandes iestādes publicēja ziņojumu par robežkontroles pagaidu atjaunošanu pie tās iekšējām robežām laikā no 2014. gada 14. līdz 28. martam (saistībā ar kodoldrošības samitu Hāgā). Tika pārbaudītas vairāk nekā 44 000 personas, 188 personām tika liegts ieceļot dažādu iemeslu dēļ, 115 personas tika aizturētas un 39 personas pieteicās uz patvērumu. Nīderlandes iestāžu ieskata iekšējās robežkontroles pagaidu atjaunošana palīdzēja nodrošināt iekšējo drošību, un tai bija svarīga preventīva ietekme samita laikā, kurš noritēja bez jebkādiem būtiskiem starpgadījumiem.

3.2. Robežkontroles neveikšana pie iekšējām robežām

Vairums Šengenas *acquis* iespējamo pārkāpumu attiecas uz divām jomām, proti, uz to, 1) ka tuvu pie iekšējās robežas veiktām policijas pārbaudēm varētu būt robežpārbaudēm līdzvērtīga ietekme (Šengenas Robežu kodeksa 21. panta a. punkts), 2) uz pienākumu likvidēt šķēršļus netraucētām satiksmes plūsmām autoceļu robežšķērsošanas vietās pie iekšējām robežām, piemēram, ātruma ierobežojumus (Šengenas Robežu kodeksa 22. pants). Laika posmā no 2014. gada 1. līdz 31. oktobrim Komisija turpināja tās izmeklēšanu saistībā ar noteikumiem par četriem iespējamajiem pārkāpumiem iekšējās robežkontroles atcelšanu, it īpaši likvidējot šķēršļus netraucētai satiksmes plūsmai (attiecībā uz Austriju, Beļģiju, Itāliju un Slovēniju). Izmeklēšana pret Vāciju tika pabeigta, un Vācijai 2014. gada oktobrī tika nosūtīta oficiāla paziņojuma vēstule par Vācijas Federālās policijas likuma Šengenas Robežu kodeksa 20. pantam un 21. panta a) punktam. Visbeidzot, Komisija slēgusi pārkāpuma procedūru pret iespējamo neatbilstību Čehijas likumiem, kas paredzēja pienākumu veikt sistemātisku to personu pārbaudes, kuras šķērso iekšējās robežas¹⁰, jo Čehijas Republika grozīja tās likumus, lai tie būtu saderīgi ar ES tiesību aktiem.

3.3. Eiropas Robežu uzraudzības sistēmas (EUROSUR) izveidošana

Pārskata laikposmā tika veikti nepieciešamie sagatavošanas darbi, lai līdz 2014. gada 1. decembrim paplašinātu Eiropas Robežu uzraudzības sistēmu no sākotnējām 19 līdz pat 30 Šengenas valstīm. Atlikušo 11 valstu koordinācijas centri ir izveidoti, un visas Šengenas valstis panāca progresu, pilnveidojot valsts situāciju aprakstus. *Frontex* bija ieplānojis pieslēgt atlikušos 11 centrus EUROSUR sakaru tīklā līdz 2014. gada novembrim un pastiprināja tā sadarbību ar Eiropas Jūras drošības aģentūru un ES Satelītc centru, nodrošinot

¹⁰ Detalizētai informācijai sk. piekto pusgada pārskatu.

pakalpojumus un informāciju ES līmenī kā, piemēram, kuģu ziņošanas sistēma un satelītattēlus. Komisija, *Frontex* un dalībvalstis turpināja sagatavot rokasgrāmatu, kura satur tehniskas un operatīvas norādes EUROSUR īstenošanai un pārvaldībai. Komisija pieņems rokasgrāmatu 2015. gadā.

Pārskata laikposmā pirmo *Eurosur* sadarbības ietvaros reizi iegūtie satelīta attēli deva iespēju izglābt migrantu dzīvības. No 16. līdz 17. septembrim satelītattēls, kas iegūts no Eurosur, sadarbībā ar FP7 projektu, deva iespēju Vidusjūrā noteikt migrantu gumijas laivas atrašanās vietu. Uz klāja bija 38 cilvēki, ieskaitot astoņas sievietes un trīs bērnus, un tā bija pavadījusi trīs dienas atklātā jūrā un dreifēja ārpus zonas, kur sākotnēji tika veikti laivas meklēšanas un glābšanas darbi.

3.4. Citu Šengenas *acquis* daļu iespējamie pārkāpumi

Komisija slēdza izmeklēšanu vienā lietā (par Bulgārijas robežšķērsošanas vietu uz Grieķijas-Bulgārijas robežas, par ko agrāk tika ziņots, ka tā, iespējams, neatbilst Šengenas Robežu kodeksā paredzētajām prasībām) un pieprasīja informāciju jaunā lietā par Igaunijas sauzemes robežām (ņemot vērā robežšķērsošanu noteiktās prasības uz saistībā ar Šengenas Robežu kodeksa 5. un 7. pantu). Turklāt Komisija turpināja izmeklēšanu attiecībā uz aizdomām par to, ka Grieķija un Bulgārija pie ārējās robežas, pielietojot padzīšanas praksi, un uzsāka izmeklēšanu par summāro piespiedizraidīšanu no Spānijas (Seūta un Melilja).

Attiecībā uz joprojām saņemtajām sūdzībām par pārmērīgu gaidīšanas laiku, kas rodas, Spānijas iestādēm veicot pārbaudes pie robežas ar Gibraltāru, Komisija pēc apmeklējuma uz vietas sniedza ieteikumus gan Spānijai, gan Apvienotajai Karalistei, lai risinātu satiksmes situāciju pie šīs robežas, kā arī tabakas kontrabandas jautājumus (detalizētākai informācijai sk. piekto pusgada pārskatu). Gan Spānija, gan Apvienotā Karaliste informēja Komisiju par vairākiem pasākumiem, ko tās ieviesušas vai gatavojas ieviest, reaģējot uz šiem ieteikumiem. Lai labāk novērtētu soļus, ko abu valstu iestādes veikušas ieteikumu īstenošanai, Komisija veica otru apmeklējumu uz vietas. Abām valstīm 2014. gada 30. jūlijā tika adresēti papildus ieteikumi, lai īstenotu transportlīdzekļu un pasažieru pārvaldību plūsmu un lai vēl efektīvāk apkarotu tabakas kontrabandu. Komisija turpinās rūpīgi uzraudzīt situāciju un, it īpaši, to, kā abas dalībvalstis īsteno ieteikumus, lai uzlabotu to ES pilsoņu situāciju, kuri katru dienu šķērso šo robežu.

Atgriešanas direktīvas (2008/115/EK) transponēšana valstu tiesību aktos

Kopš iepriekšējā pārskata Islande kļuva par pēdējo Šengenas valsti, kas paziņoja par direktīvas pilnīgu transponēšanu valsts likumos. Vairumu transponēšanas jautājumu atrisināja, dalībvalstīs grozot attiecīgo likumu noteikumus. Komisija turpina sistemātiski pārbaudīt visus konstatētos trūkumus un vajadzības gadījumā sāk izmeklēšanu. Tā galvenokārt pievēršas atlikušajām nepilnībām atsevišķās dalībvalstīs, piemēram, kā brīvības atņemšanas apstākļu aspekti un piespiedu atgriešanas neatkarīgu uzraudzības sistēmu neesamībai. Šajā kontekstā Komisija paredz tuvākajos mēnešos sākt pārkāpuma procedūras pret dažām dalībvalstīm. Turklāt daudzās dalībvalstīs pastāv uzlabojumu iespējas, ar sistemātiskāk izmantojot alternatīvas aizturēšanas brīvprātīgu izceļošanu.

Kopš vietējās pierobežas satiksmes režīma stāšanās spēkā 2006. gadā Komisija ir uzraudzījusi tā īstenošanu. Attiecībā uz divpusējiem nolīgumiem, kurus dalībvalstis ir noslēgušas ar kaimiņos esošajām trešajām valstīm, Komisija turpināja izmeklēšanu pret Slovēniju, kā arī uzsāka jaunu izmeklēšanu pret Horvātiju un turpināja divas pārkāpuma lietas — vienu pret Latviju, otru pret Poliju.

3.5. Šengenas novērtēšanas mehānisma ietvaros konstatētie trūkumi

Pašreizējā Šengenas novērtēšanas mehānisma¹¹ ietvaros dalībvalstu eksperti, Padomes Ģenerālsekretariāts un Komisija regulāri izvērtē, kā dalībvalstis piemēro Šengenas *acquis*.

Laikposmā no 2014. gada 1. maija līdz 31. oktobrim Šengenas novērtējumi tika veikti attiecībā uz Šveices gaisa robežām, vīzu, datu aizsardzības un *SIS/Sirene* jomā. Pārskati pašlaik tiek pabeigti, un paredzams, ka tajos būs iekļautas gan pozitīvas, gan negatīvas piezīmes, tostarp SIS II brīdinājumu kategoriju un funkciju pilnīgās īstenošanas paātrināšanu (jo Šveice paredz pabeigt SIS II īstenošanas tikai 2016. gada otrajā pusē, vairāk nekā trīs gadus pēc iestāšanās operācijā, līdztekus ar tās valsts policijas sistēmas uzlabojumiem).

Turpinās sagatavošanas darbi attiecībā uz jauno Šengenas novērtēšanas mehānismu. Saskaņā ar Regulu Nr. 1053/2013, ar ko izveido izvērtēšanas un uzraudzības mehānismu, lai pārbaudītu Šengenas *acquis* piemērošanu¹², un ar ko 2014. gada jūlijā piemēroja standarta novērtējuma anketu¹³. Oktobrī tika apstiprināta 2015. gada izvērtēšanas programma, balstoties uz daudzgadu novērtēšanas programmu 2014.-2019. gadam¹⁴, ņemot vērā *Frontex* sniegto riska analīzi, kā arī ES attiecīgo aģentūru un struktūru sniegto informāciju (kā Eiropols un Pamattiesību aģentūra). Pirmie novērtējumi saskaņā ar jauno mehānismu (attiecībā uz paziņotajām vizītēm) sāksies 2015. gada februārī. Tikmēr īpaša uzmanība pievērsta turpmākai apmācību izstrādei, kas paredzēta novērtēšanas ekspertiem, iekļaujot esošo praktisko apmācību programmu atjaunināšanu, tajās ietverot aspektus, kuri pirms tam netika aptverti kā atgriešana.

3.6. Kontroles atcelšana pie iekšējām robežām ar Bulgāriju un Rumāniju

Padome vēl nav varējusi pieņemt lēmumu par kontroles atcelšanu pie iekšējām robežām ar šīm valstīm. Komisija saglabā tās pilnīgu atbalstu, lai Rumānija un Bulgārija pievienotos Šengenas zonai.

¹¹ SCH/Com-ex (98) 26 def.

¹² OV L 295, 6.11.2013., 27. lpp.

¹³ Komisijas Īstenošanas lēmums C(2014) 4657 *final* (2014. gada 11. jūlija), ar kuru izveido standarta anketu saskaņā ar 9. pantu Padomes 2013. gada 7. oktobra Regulā (ES) Nr. 1053/2013, ar ko izveido izvērtēšanas un uzraudzības mehānismu, lai pārbaudītu Šengenas *acquis* piemērošanu.

¹⁴ Komisijas Īstenošanas lēmums C(2012) 3683 *final* (2014. gada 18. jūnija), ar kuru izveido daudzgadu izvērtēšanas programmu 2014.-2019. gadam saskaņā ar 5. pantu Padomes 2013. gada 7. oktobra Regulā (ES) Nr. 1053/2013, ar ko izveido izvērtēšanas un uzraudzības mehānismu, lai pārbaudītu Šengenas *acquis* piemērošanu.

4. ATBALSTA PASĀKUMI

4.1. Šengenas informācijas sistēmas (SIS) izmantošana

Komisija cieši uzrauga SIS jauno brīdinājumu kategoriju un funkciju īstenošanu dalībvalstīs, ko nodrošina minētās sistēmas otrā paaudze, kas sāka darbību 2013. gada 9. aprīlī. Pārskata perioda laikā ievērojami pieaudzis jaunu objektu kategoriju un funkciju lietojums, tā kā vairākums dalībvalstu ir beigušas atjaunināt savas valsts policijas sistēmas, kas tagad atļauj to galalietotājiem SIS ievadīt jaunas objektu kategorijas II. Tas ir īpaši attiecināms uz Vāciju un Grieķiju.

Pamatojoties uz valstu drošības pasākumu efektivitātes pilnīgu novērtējumu, kuru veica pēc hakeru uzbrukuma Dānijas N.SIS (valstu datu sistēmas, kuras ir savienotas ar centrālo SIS II), kas skāra sistēmu, ko izmantoja pirms SIS 2014. gada otrajā ceturksnī tika sniegti ieteikumi saistībā ar SIS II drošības pasākumiem. Šie ieteikumi ietver pilnīgi dokumentēta incidentu paziņošanas procesa izveidi visā Šengenas zonā un drošības kontaktpunktu tīkla izveidošanu, lai veicinātu informācijas apmaiņu. Šis tīkls tika galu galā izveidots *eu-LISA* ietvaros (Eiropas Aģentūru lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā). Turklāt dalībvalstis tika stingri mudinātas veikt pastāvīgi savu drošības revīziju, kā arī nenodot ārējiem līgumslēdzējiem uzdevumus saistībā ar SIS II sistēmu darbības pārvaldību.

Komisija ir uzsākusi izmeklēšanu pret Poliju attiecībā uz SIS II nepārtraukto darbību pie ārējām robežām un N.SIS fizisko drošību.

Lai nodrošinātu to, ka dalībvalstis izdzēs novecojušus ziņojumus SIS II¹⁵, Komisija ir uzsākusi iniciatīvu, lai noteiktu sīkāku attiecīgo tiesisko regulējumu SIRENE rokasgrāmatā¹⁶. SIS II turpināja būt būtisks rīks, lai atklātu teroristu un ceļojošu noziedzīgu bandu maršrutus ar īpašu brīdinājumu kategoriju, kas ļauj veikt diskrētas un īpašas personu un noteiktu veidu objektu pārbaudes, ieskaitot gadījumus, kad pastāv draudi, ko rada ārzemju kaujinieki. Komisija ir ierosinājusi praktiskus pasākumus attiecībā uz SIS II īstenošanu dalībvalstīs, lai paātrinātu informācijas apmaiņu, balstoties uz minētajiem brīdinājumiem, tajā pašā laikā saglabājot informācijas konfidencialitāti.

4.2. Vīzu informācijas sistēmas izmantošana (VIS)

VIS sāka darboties 2014. gada 15. maijā divpadsmitajā, trīspadsmitajā, četrpadsmitajā un piecpadsmitajā reģionā (Centrālamerika, Ziemeļamerika, Karību jūras un Austrālijas-Āzijas reģions)¹⁷ un 2014. gada 25. septembrī sešpadsmitajā reģionā (Rietumbalkāni un Turcija)¹⁸. Ņemot vērā lielo Krievijā veikto vīzu izsniegšanas lielo ietekmi no Vīzu informācijas sistēmu (VIS), būs jāpieliek lielas pūles, lai nodrošinātu tās ieviešanu šajā valstī, kam vajadzētu notikt nākamajā pārskata periodā (no 2015. gada novembra līdz aprīlim). Šīs ieviešanas nosacījums

¹⁵ Sk. piekto pusgada pārskatu, lai iegūtu detalizētāku informāciju.

¹⁶ Komisijas Īstenošanas lēmums 2013/115/ES (2013. gada 26. februāris), OV L 71, 14.3.2014.

¹⁷ Komisijas Īstenošanas lēmums (2014. gada 7. maijs), ar ko nosaka datumu, kurā Vīzu informācijas sistēma (VIS) sāk darbību divpadsmitajā, trīspadsmitajā, četrpadsmitajā un piecpadsmitajā reģionā (2014/262/ES)

¹⁸ Komisijas Īstenošanas lēmums (2014. gada 28. augusts), ar ko nosaka datumu, kurā Vīzu informācijas sistēma (VIS) sāk darbību sešpadsmitajā reģionā (2014/540/ES).

ir biometrisku datu salīdzināšanas jaudas palielināšanas veiksmīga izpilde, ar kuru ļauj veikt uz pirkstu nospiedumiem balstītu identifikāciju un autentifikāciju. Nākamā pārskata laikposmā ir plānots, ka VIS sāks darboties Armēnijā, Azerbaidžānā, Baltkrievijā, Gruzijā, Moldovas Republikā un Ukrainā.

VIS darbojas labi, un līdz 2014. gada jūlijam sistēma bija apstrādājusi (kopš darbības sākšanas) gandrīz 9 miljonus Šengenas vīzu pieteikumus, uz kā pamata tika izsniegti 7,5 miljoni vīzu. Tās darbība tika paplašināta 2014. gada 5. aprīlī, lai sagatavotu gaidāmo pieaugošo aktivitāti konsulārajos pārstāvniecībās un pie robežām. Papildus darbības paplašināšanas soļi ir ieplānoti saskaņā ar VIS ieviešanas grafiku. Dalībvalstīm jāstrādā aktīvāk pie tā, lai nodrošinātu datu kvalitāti, gan biometrisku, gan burtciparu datu kvalitāti, kurus dalībvalstu konsulārās iestādes ievada VIS, kā skaidrots piektajā pusgada pārskatā.

Pirkstu nospiedumu izmantošana nolūkā veikt vīzas turētāju verifikāciju Šengenas robežšķērsošanas vietā kļūs obligāta 2014. gada 11. oktobrī visiem vīzu turētājiem, kuru dati (ieskaitot pirkstu nospiedumus, kur piemērojams) tiks saglabāti VIS. Tomēr tas vēl ir daudz par agri, lai sniegtu ticamus secinājumus par šī jaunā pasākuma īstenošanu. Sagaidāms, ka pirmie secinājumi būs pieejami nākamā pārskata beigu posmā. Šobrīd ir svarīgi, ka dalībvalstis adekvāti informē ceļotājus par šo jauno prasību pie robežām.

4.3. Vīzu politika un atpakaļuzņemšanas nolīgumi

Apturēšanas mehānisms un pārskatītais savstarpības mehānisms Regulā Nr.539/2001

Līdz šim brīdim neviena dalībvalsts nav pieprasījusi aktivizēt jauno apturēšanas mehānismu, kas stājās spēkā 2014. gada janvārī¹⁹. Saskaņā ar savstarpības mehānisma noteikumiem, kas arī ir spēkā no 2014. gada janvāra, saņemti paziņojumi no piecām dalībvalstīm (Bulgārijas, Horvātijas, Kipras, Polijas, Rumānijas) par vīzu savstarpības principa neievērošanas situācijām no trešo valstu puses (Austrālijas, Brunejas Darusalamas, Kanādas, Japānas un ASV), un tie tika pulicēti ES Oficiālajā Vēstnesī 2014. gada 12. aprīlī. Pārbaudot pieejamās iespējas saskaņā ar pārskatīto savstarpības mehānismu, ieskaitot vairākus faktorus, ir jāņem vērā soļi, ko veikušas trešās valstis. Komisija, apspriedusies ar augstākminētajām dalībvalstīm ierosināja izveidot regulāras trīspusējas sanāksmes starp trešo valsti, attiecīgo(-īgajām) dalībvalsti(-īm) un Komisiju ar mērķi apspriest situāciju un noteikt tālākos soļus, ko iespējams nosaka arī termiņš, cik vien ātri iespējams, panāktu pilnīgu vīzu savstarpību. Pirmās šādas tikšanās notika no 2014. gada maija līdz jūlijam Austrālijā, Japānā, ASV un Kanādā. Komisija publicēja 2014. gada 10. oktobrī ziņojumu, kurā sniedz situācijas izvērtējumu²⁰.

Uzraudzības mehānisms pēc vīzu režīma liberalizācijas attiecībā uz Rietumbalkānu valstīm

¹⁹ Šis mehānisms tika ieviests ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1289/2013, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 539/2001, ar ko izveido to trešo valstu sarakstu, kuru pilsoņiem, šķērsojot dalībvalstu ārējās robežas, ir jābūt vīzām, kā arī to trešo valstu sarakstu, uz kuru pilsoņiem šī prasība neattiecas, OV L 347, 20.12.2013. Sīkākai informācijai sk. piektā pusgada ziņojuma 4.3 iedaļu, kur ir sīki aprakstīts apturēšanas mehānisms, kā arī pārskatīts savstarpības mehānisms.

²⁰ Komisijas pārskats par situācijas novērtējumu nesavstarpības gadījumos ar atsevišķām trešajām valstīm vīzu politikas jomā, 2014. gada 10. oktobra C(2014) 7218 final.

No 2014. gada maijam līdz jūlijam (mēneši, kuros ir pieejami dati²¹), patvēruma pieteikumi no piecām Rietumbalkānu bezvīzu valstīm²² Šengenas zonā un kandidātvalstīs bija palielinājušies par 40 %, salīdzinot ar šiem pašiem trim mēnešiem 2013. gadā (7 % palielinājums salīdzinājumā ar laika posmu no 2014. gada februāra līdz martam). Vācija šobrīd paliek visvairāk skartā dalībvalsts piecu saņēmējvalstu sarakstā, kura apstrādāja vairāk nekā 11 000 pieteikumus no 15 000, kurus iesniedza augstāk minēto piecu valstu pilsoņi iepriekšējā periodā. Tam sekoja Zviedrija, Francija (abās valstīs ar vairāk nekā 1000 pieteikumiem) un Beļģija (vairāk nekā 400 pieteikumu). Serbijas pilsoņi paliek lielākā Rietumbalkānu pieteicēju grupa (41 %), sekojot Albānijas pilsoņiem (25 %). Patvēruma pieteicēji no piecām Rietumbalkānu valstīm veidoja 10 % no kopējā patvēruma pieteicēju skaita Šengenas zonā un kandidātvalstīs, kas ir salīdzināms ar iepriekšējā gada šo pašu periodu (apmēram 9 %).

Lai nodrošinātu patvērumu procedūru efektivitāti un godīgumu, patvēruma *acquis* ietver vairākus diskrecionārus noteikumus, kas atļauj piesardzības procedūras atvieglojumus, apstrādājot patvēruma pieteikumus, kuri visticamāk netiks labi pamatoti. Šie noteikumi pastiprināja un ierobežoja skaidri tiesību aktu pārstrādātā redakcija, ko veido kopējā Eiropas patvēruma sistēma. Katra dalībvalstij ir jāizvērtē, vai šie nosacījumi ir izpildāmi, piemērojot šos noteikumus, un vai un kā izmantot šos noteikumus patvēruma *acquis* paredzētajās robežās.

Komisija plāno publicēt piekto pusgada pārskatu par uzraudzības mehānismu pēc vīzu režīma liberalizācijas Rietumbalkānu valstīs 2014. gada beigās.

Atpakaļuzņemšanas un vīzu režīma atvieglošanas nolīgumi un vīzu režīma liberalizācija

ES un Turcijas atpakaļuzņemšanas nolīguma ratifikācijas procesu noslēdza abas puses un nolīgums stājās spēkā 2014. gada 1. oktobrī. Saistībā ar ES un Turcijas vīzu liberalizācijas dialogu ekspertu vizītēm uz Turciju, kas notika no 2014. gada maijam līdz jūnijam), bija iespējams iegūt informāciju par to, kā Turcija pilda "Ceļveža par brīvu vīzu režīmu" kritērijus. Komisija ziņoja par rezultātiem 2014. gada 20. oktobrī²³.

Sakarā ar 2014. gada 6. marta valstu vai to valdību vadītāju paziņojumu par Ukrainu, sekojot Ukrainas suverenitātes un teritoriālās integritātes pārkāpšanai no Krievijas Federācijas puses²⁴, vīzu liberalizācijas dialogs ar Krieviju tika pārtraukts.

Kopš 2014. gada 28. aprīļa, kas stājās spēkā vīzu atcelšana Moldovas Republikas pilsoņiem, kuriem ir biometriskās pases, nav bijuši nozīmīgi Moldovas pilsoņu bezvīzu ceļošanas pārkāpumi (dati līdz 2014. gada augustam).

²¹ Šajā sadaļā izmantoti dati no Eurostat datubāzes, kas ir pieejami no 2014. gada 21. oktobra (jūlija skaitļi neiekļauj Kipru).

²² Kopš 2009. gada beigām uz bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas, Melnkalnes (*FYROM*) un Serbijas pilsoņiem, kuriem ir biometriskās pases, attiecas bezvīzu režīms ar ES dalībvalstīm saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 539/2001. Saskaņā ar tiem pašiem noteikumiem uz Albānijas, kā arī Bosnijas un Hercegovinas pilsoņiem attiecas bezvīzu režīms ar ES dalībvalstīm kopš 2010. gada 15. decembra.

²³ COM (2014) 646 *final*.

²⁴ https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/141372.pdf

Atpakaļuzņemšana un vīzu režīma atvieglšanas nolīgumi ar Azerbaidžānu stāsties spēkā 2014. gada 1. septembrī. Attiecībā uz atpakaļuzņemšanas sarunām un vīzu atvieglšanu ar Baltkrieviju, pirmā tehnisko sarunu kārtā notika 2014. gada 12.-13. jūnijā, otrā sarunu kārtā gaidāma šogad. Komisija prezentēja Padomei 30. jūlijā sarunu norāžu priekšlikumu projektus atpakaļuzņemšanas un vīzu režīma atvieglšanas nolīgumiem ar Tunisiju, lai saņemtu Padomes apstiprinājumu.

Komisija iesniedza Padomei 2014. gada 17. jūlijā ieteikumu, pieprasīdama atļaut Komisijai sākt sarunas par īstermiņa vīzu atcelšanu ar 16 Karību jūras un Klusā okeāna salu valstīm un Apvienotajiem Arābu Emirātiem.

Attiecīgi Vīzu režīma un atpakaļuzņemšanas komiteju tikšanās ar Gruziju un Armēniju notika 2014. gada 10. septembrī, apstiprinot, ka ES vīzu režīma un atpakaļuzņemšanas nolīgumi ar abām valstīm norit bez problēmām.

5. VEICAMIE UZDEVUMI: PROBLĒMJAUTĀJUMI PĀRDOMĀM

Pusgada pārskatu mērķis ir kalpot par pamatu regulārām debatēm Eiropas Parlamentā un Padomē un tādējādi palīdzēt stiprināt politiskās vadlīnijas un sadarbību Šengenas zonā. Kā norādīts pirmajā pārskatā, ir svarīgi, lai Eiropas institūcijas modri sekotu līdzī Šengenas zonas darbībai un būtu gatavas risināt jebkādas problēmas, kas varētu rasties. Lai atvieglotu diskusiju, Komisija uzskata šī pārskata publikācijas brīdī, ka īpaši vajadzētu apspriest šādas no pārskata izrietošas problēmjautājumus:

1. dalībvalstu un aģentūru sagatavotības līmenis, ja strauji palielinātos nelikumīgā robežšķērsošana pie ES austrumdaļas sauszemes robežām;
2. tālākie pasākumi, kurus varētu apsvērt, lai nostiprinātu Šengenas darbību, ņemot vērā šī brīža situāciju Eiropas kaimiņvalstīs;
3. dalībvalstu līdzšinējā pieredze VIS lietojumā, lai identificētu nedokumentētos migrantus, kas atklāti Šengenas zonā, gan apstrādājot patvēruma pieteikumus, gan uzsākot atgriešanas procedūras.